

Sygn. akt I USK 411/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania Ż. M. i W. F.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o objęcie obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z tytułu stosunku pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 maja 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 26 listopada 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od Ż. M. i W. F. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. po 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony apelacją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyrok Sądu Okręgowego w C. z dnia 12 kwietnia 2019 r. w ten sposób, że oddalił odwołania ubezpieczonej i płatnika składek od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 5 października 2018 r., stwierdzającej że ubezpieczona Ż. M. nie jest objęta obowiązkiem ubezpieczeń społecznych z tytułu stosunku pracy u płatnika składek – W. F. od 19 kwietnia 2018 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w przypadku ubezpieczonej nie doszło do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym, albowiem ubezpieczona w

rzeczywistości wykonywała zatrudnienie w sposób odpowiadający postanowieniom innej umowy niż umowa o pracę, przy czym nie jest rolą sądu ubezpieczeń społecznych poszukiwanie w okolicznościach faktycznych sprawy innej podstawy do objęcia danej osoby ubezpieczeniami społecznymi. Sąd Apelacyjny zauważył, że z treści wyjaśnień - zeznań skarżących: płatnika składek W. F. i ubezpieczonej Ż. M. wynika, że ubezpieczona miała pełną swobodę w wyznaczaniu czasu pracy i zadań sprowadzających się do poszukiwania potencjalnych klientów firmy, wykonywania czynności akwizycyjnych w terenie, czasu pracy związanego z porządkowaniem dokumentów, formułowaniem ofert sprzedaży. Odwołująca się Ż. M. podała, że kontakt z zatrudniającym ją płatnikiem sprowadzał się do składania mu relacji o podjętych działaniach akwizycyjnych, dostarczania dokumentacji do biura rachunkowego (1 raz w miesiącu). Ponadto - co istotne - ubezpieczona potwierdziła, że w pracy korzystała wyłącznie z własnego sprzętu (komputera i samochodu), wykonując większość obowiązków we własnym mieszkaniu (w Rybniku), a nie w siedzibie firmy - w Ż. - jak określono w umowie.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 22 § 1, § 1¹ i § 1² k.p., art. 65 k.c., a także na naruszeniu przepisów postępowania: art. 227 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne w postaci konieczności określenia:

a) jakie elementy stosunku prawnego wykluczają kwalifikację tego stosunku prawnego jako umowy o pracę lub/i konieczności określenia jakie elementy stosunku pracy są niezbędne do tego aby dany stosunek prawny uznać za umowę o pracę,

b) jakie elementy stosunku pracy są konieczne do wystąpienia aby uznać, że dany stosunek prawny stanowi umowę o pracę, biorąc pod uwagę kwestię podporządkowania pracownika pracodawcy,

c) czy wyznaczanie przez pracodawcę pracownikowi ogólnych zadań, np. poszukiwanie potencjalnych klientów na danym obszarze, biorąc pod uwagę

przedmiot działalności pracodawcy kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna, czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

d) czy korzystanie przez pracownika z własnego samochodu i komputera kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna, czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

e) czy samodzielne wyznaczanie czasu pracy przez pracownika w określonych ramach kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna, czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

f) czy samodzielne wyznaczanie czasu pracy przez pracownika w określonych ramach jest sprzeczne z zasadą dyspozycyjności pracownika,

g) czy wykonywanie przez pracownika większości obowiązków pracowniczych w domu kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy.

Skarżący wskazał również na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, a to art. 22 § 1, § 1¹ i § 1² k.p., gdyż konieczne jest wyjaśnienie, jakie elementy stosunku pracy są niezbędne dla uznania danego stosunku prawnego jako umowy o pracę, a w szczególności:

- jakie elementy stosunku pracy są konieczne do wystąpienia, aby uznać, że dany stosunek prawny stanowi umowę o pracę biorąc pod uwagę kwestię podporządkowania pracownika pracodawcy,

- czy wyznaczanie przez pracodawcę pracownikowi ogólnych zadań, np. poszukiwanie potencjalnych klientów na danym obszarze, biorąc pod uwagę przedmiot działalności pracodawcy, kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

- czy korzystanie przez pracownika z własnego samochodu i komputera kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna, czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

- czy wyznaczanie czasu pracy przez pracownika w określonych ramach kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna, czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy,

- czy samodzielne wyznaczanie czasu pracy przez pracownika w określonych ramach jest sprzeczne z zasadą dyspozycyjności pracownika do wykonywania zadań wyznaczanych przez pracodawcę,

- czy wykonywanie większości obowiązków pracowniczych w domu pracownika kwalifikuje dany stosunek prawny jako umowa cywilnoprawna czy też jest to dopuszczalne w ramach stosunku pracy.

W ocenie skarżącego skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona, bowiem w sprawie Sąd drugiej Instancji w sposób oczywisty dokonał błędnej wykładni przepisów prawa, a to art. 22 § 1, § 1¹ i § 1² k.p. i uznał, że drobne odmienności od klasycznej umowy o pracy świadczą o tym, że mamy do czynienia z umową cywilnoprawną a nie umową o pracę. Sam fakt, że: (i) skarżąca Ż. M. miała pewną swobodę w wyznaczaniu godzin pracy (w określonych ramach); (ii) okoliczność że korzystała z własnego samochodu i telefonu przy wykonywaniu obowiązków pracowniczych oraz (iii) okoliczność ogólnego wyznaczania przez pracodawcę zadań w postaci składania ofert potencjalnym klientom na danym obszarze, nie świadczą zdaniem skarżącego o tym, że mamy do czynienia z umową cywilnoprawną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., III UK 206/13). Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17, LEX nr 2533238). W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytań do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783), jak to miało miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego

uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z ich rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, LEX nr 1982406). Skarżący ma obowiązek nie tylko określić przepisy wymagające wykładni, ale także wskazać poważne wątpliwości interpretacyjne związane z ich stosowaniem wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 r., III SK 63/13, LEX nr 1455742). Zauważyć należy, że o rzeczywistych rozbieżnościach w judykaturze można mówić tylko wówczas, gdy brak zgodności rozstrzygnięć dotyczy takich samych lub bardzo zbliżonych stanów faktycznych, co skarżący

powinien wykazać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Mając na uwadze przedstawione reguły, do których skarżący nie zastosowali się, nieuzasadnione staje się przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Można ogólnie wskazać, że dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego i starania interpretacyjne podjęte przedstawicieli piśmiennictwa nauki prawa pracy odnoszące się do art. 22 § 1, § 1¹ i § 1² k.p. w pełni wyjaśniły wątpliwości postawione przez skarżących. Zaskarżony wyrok wpisuje się w prezentowane w orzecznictwie poglądy. W rezultacie, nie sposób uznać, że w sprawie występują zagadnienia prawne i potrzeba wykładni przepisów, które powinny stać się przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego.

Chybiony jest również zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ujęta w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, budzi poważne zastrzeżenia. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy zwracał już uwagę, że jednocześnie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się krzyżują i wykluczają możliwość przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania

zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt. 1 powołanego przepisu), jak i prywatny skarżącego (pkt. 4 powołanego przepisu). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990). Co jest sporne nie może być oczywiste (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, LEX nr 2159122; z dnia 9 kwietnia 2014 r., V CSK 383/13, LEX nr 1771724).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.